

IN DEZE
NIEUWSBRIEF:

- Expositie: 'Even zo vrolijk is het treurig.'
- De Sjoфар - een kleurrijke nieuwsbrief
- Uit de museumwinkel
- Interview met Peter Coenen
- Sjoellezingen
- Van het bestuur
- In het nieuws
- Over Mels Sluysen

Uit de museumwinkel

Een blijvende herinnering aan een tijdelijke tentoonstelling.

Naast het vaste assortiment van pennen, kaarten en boeken, zijn er in de museumwinkel ook altijd enkele artikelen te verkrijgen die te maken hebben met de tentoonstelling die op dat moment in de Sjoel Elburg te zien is. Op dit moment bijvoorbeeld het boek van Jules Schelvis, 'Er reed een trein naar Sobibor', te koop voor € 8,50.

Er is ook een herinneringsbox met verhalen van de Stichting Sobibor, speciaal om door te geven. Deze box kost € 10,- in de museum-

NIEUWSBRIEF VAN DE
STICHTING VRIENDEN VAN
DE SYNAGOGE ELBURG

NR. 11 JANUARI 2014

'Even zo vrolijk is het treurig'

Joods expressionistische schilderkunst van Mels Sluysen

Matze eter

Donderdag 13 februari 2014 wordt de vijfde wisseltentoonstelling in de nieuwe museumzaal van de Sjoel Elburg geopend. Hierin staat het werk van Mels Sluysen (1930) centraal.

"Met mijn belangstelling voor het nostalgische in de joodse geschiedenis ben ik op mijn manier in het voetspoor van mijn vader getreden", zegt Mels Sluysen. "Er is door de Tweede Wereldoorlog een gapende leegte achtergelaten. Met mijn schilderijen probeer ik dat gat te vullen. Dat beschouw ik als mijn roeping, de herinnering aan die omgekomen mensen levend houden." Dicht onder de oppervlakte de vaak vrolijk ogende schilderijen, schuilt het verdriet over de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog.

Lees verder op de achterzijde van de Sjoфар en op het binnenblad onder 'Sjoellezingen'.

Sjoфар - een kleurrijke nieuwsbrief

Zoals u ziet, is er iets veranderd aan het uiterlijk van de Sjoфар.

Met ingang van dit nummer zult u

meer kleur ontdekken in deze nieuwsbrief. Door te kiezen voor een andere druktechniek kunnen voortaan kleurenfoto's geplaatst worden bij de artikelen.

Door de Sjoфар bovendien op dunner en glanzend papier te laten drukken, hopen we op een professioneler uitstraling die past bij ons prachtige museum.

Bij het Museum Sjoel Elburg zijn twee besturen actief. Het zogenaamde 'moederbestuur' is verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van het museum en de collectie. Het bestuur van de 'Vrienden' houdt zich onder andere bezig met vrijwilligersbeleid, sjoellezingen en cursussen.

agenda

januari:
Start cursus Bijbels Hebreeuws (module 2 en module 7)

8 januari:
Sjoellezing Ad van Liempt: 'Selma, de vrouw die Sobibor overleefde'

13 februari:
Opening tentoonstelling 'Even zo vrolijk is het treurig'

15 maart:
Lezing Mels Sluyser

3 mei:
Open joodse huizen

5 mei:
5-meilezing Arie Kok 'Het geweten'

Wel een beetje mijn kindje...

In deze rubriek nu een interview met iemand die afscheid neemt: Peter Coenen. Peter treedt terug als penningmeester van het bestuur van de Stichting Synagoge Elburg (SSE). Aanleiding voor een gesprek.

Peter, waarom leg je het bestuurslidmaatschap neer?

Ik ben volgens het rooster aftredend en heb besloten me niet voor een nieuwe periode beschikbaar te stellen. Na een arbeidszaam leven wil ik het wat kalmer gaan aandoen. Ik moest mijn vrouw wel erg vaak teleurstellen als ze voorstelde om samen iets te gaan ondernemen. Dag gaat voortaan hopelijk anders.

Wat was de reden dat je actief bent geworden in het Sjoelbestuur?

Dat ik daarvoor gevraagd ben! Ik had geen speciale redenen als een grote betrokkenheid op de Joodse geschiedenis of religieuze motieven om me voor een Joods Museum te gaan inzetten. Ik

wilde graag iets betekenen voor de Elburger samenleving. Maar inmiddels is Museum Elburg wel een beetje mijn kindje geworden...

Hoe lang ben je penningmeester geweest?

Vanaf het allereerste begin van de plannen voor de oprichting van het museum, zo'n elf jaar geleden, ben ik betrokken bij de werkgroep die zich daarvoor inzette, en bij de oprichting van de SSE werd ik meteen penningmeester.

Hoe kijk je nu naar wat jij mede hebt mogen realiseren?

We hebben nooit kunnen denken dat Museum Sjoel Elburg zo'n geweldige betekenis zou krijgen, niet alleen voor onze Joodse geschiedenis, maar ook voor de gemeenschap van Elburg. Ik denk bijvoorbeeld aan het indrukwekkende Sobiborconcert van dit najaar. Het zal wel altijd de zorg van het bestuur blijven tentoonstellingen naar Elburg te halen, die veel publiek blijven trekken. Met vertrouwen draag ik het penningmeesterschap over aan Ben van Eerde.

De Sjoelgemeenschap is Peter heel veel dank verschuldigd voor zijn enorme inzet. De suppoosten zullen hem missen als vraagbaak bij problemen met kassa en pin. Gelukkig blijft Peter in Elburg wonen...

Peter, we hopen dat het je gegeven zal zijn samen met je vrouw Gerrie te genieten van meer vrije tijd!

Sjoellezingen

8 januari: Ad van Liempt
'Selma: de vrouw die Sobibor overleefde'

Ad van Liempt is journalist, schrijver en programmamaker met veel belangstelling voor de oorlog. Vanwege zijn vele publicaties op dit terrein heeft hij een eredoctoraat gekregen van de Universiteit van Amsterdam. Een van zijn boeken gaat over de Zwolse Selma Wijnberg, die tijdens de opstand van 15 oktober 1943 ontsnapte uit gevangenenkamp Sobibor. Met de tentoonstelling wordt die opstand herdacht.

15 Maart: Mels Sluyser
'Even zo vrolijk is het treurig'

Op zaterdag 15 maart om 14.00 uur verzorgt Mels Sluyser een lezing in Museum Sjoel Elburg. Daaraan zijn geen kosten verbonden, maar in verband met de beperkte ruimte is aanmelden noodzakelijk. Dat kan door vóór 1 maart een e-mail te sturen aan info@sjoelburg, o.v.v. lezing Mels Sluyser. Vergeet niet daarbij uw contactgegevens te vermelden en het aantal personen waarmee u de lezing wilt bijwonen.

5 mei: Arie Kok
'Het geweten'

Hoe vrij is een onvrij mens? Is een gevangene of vervolgte in alle opzichten een onvrij mens? Of is hij juist vrij door toch naar zijn geweten te blijven handelen? Door verhalen te vertellen vanuit zijn roman 'Morie' en andere literatuur wil Arie Kok met u zoeken naar wat echte vrijheid is.

Arie Kok is schrijver en bladenmaker. 'Morie' gaat over een joodse jongen die opgroeit in Nijkerk in oorlogstijd.

Aan het begin van het nieuwe jaar wens ik namens het bestuur de lezers van de Sjoel Elburg alle betrokkenen - vrijwilligers en donateurs - in het nieuwe jaar evenzeer als in het afgelopen jaar zal inspireren en samenbinden. Dan kan ook 2014 een mooi jaar worden.

Terugblik

Terugziend op het jaar 2013 zijn we als bestuur dankbaar voor wat er allemaal tot stand kon worden gebracht. Ik wil een paar dingen in herinnering roepen.

Museumregistratie

Na het doorlopen van een lange en veeleisende procedure ontvingen we aan het begin van het jaar 2013 het bericht dat ons museum is opgenomen in het Nederlandse Museumregister en mochten we het bordje "geregistreerd museum" aan de muur bevestigen.

Nieuwe introductiefilm

In oktober kon de verouderde introductiefilm vervangen worden door een nieuwe. Dat deze kortere en meer op de geschiedenis van de Elburgse joden toegespitste film wordt gewaardeerd blijkt wel uit de positieve reacties van zowel jongere als oudere bezoekers.

De Stichting Vrienden van Sjoel Elburg nam het leeuwendeel van de kosten van deze film voor haar rekening. Een prachtige en zeer gewaardeerde geste! Opnieuw bleek hoe onmisbaar de financiële ondersteuning door de Vrienden - en dus door de donateurs! - voor ons als bestuur is.

Tentoonstellingen

De organisatie van twee wisseltentoonstellingen vroeg veel aandacht en tijd van het bestuur. De tentoonstelling met schilderijen en beeldhouwwerk van Marc en Henny de Kleine over het Beloofde Land werd in september gevolgd door de bijzondere, tweeledige tentoonstelling over Sobibor, die in samenwerking met Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Poolse instanties en Museum Elburg tot stand kwam.

Deze tentoonstelling, op 26 september geopend door de Commissaris van de Koning in Gelderland, de heer Cornielje, werd georganiseerd naar aanleiding van de herdenking van de opstand in dat vernietigingskamp op 14 oktober 1943. Een delegatie van de gemeente Elburg, het museum en leerlingen van het Nuborgh College bezocht ook de herdenking in Sobibor. Dit is met name voor de leerlingen een heel bijzondere ervaring geworden. Dat bleek ook uit de enthousiaste presentaties die zij daarna over hun bezoek voor het provinciebestuur van Gelderland, de gemeente Elburg en het Nuborgh College hielden.

In het kader van de tentoonstelling vond onder grote belangstelling op 30 november in de Oosterkerk een herdenkingsconcert plaats, waarin de 92-jarige Jules Schelvis, als enige overlevende van zijn transport, onder de titel "Er reed een trein naar Sobibor", ondersteund met beelden en muziek, een indrukwekkend verslag deed van de driedaagse reis in veewagens naar een voor vrijwel iedereen verschrikkelijk einde. Opdat wij en de volgende generaties het niet vergeten!

Bezoekers

In 2013 wisten opnieuw veel bezoekers - meer dan 13.000! - waaronder een groeiend aantal leerlingen, de weg naar ons museum te vinden. Een aantal waar we als bestuur dankbaar voor zijn en wat ons stimuleert bij onze inspanningen om ons museum nog meer landelijke bekendheid te geven.

Bestuurswisselingen

Op de drempel van het nieuwe jaar nemen wij afscheid van onze zeer gewaardeerde penningmeester Peter Coenen. Hij heeft vanaf de oprichting van de Stichting Synagoge Elburg in 2005 de penningen beheerd en heeft gemeend er nu een punt achter te moeten zetten. Gezien de snelle ontwikkeling van het museum, met de nodige zeer kostbare uitbreidingen en vernieuwingen, was het penningmeesterschap in deze periode bepaald geen sinecure! Het bestuur is hem veel

dank verschuldigd voor het vele werk dat hij verricht heeft om de stichting een gezonde financiële basis te geven.

Het bestuur heet Ben van Eerde hartelijk welkom als nieuwe penningmeester. Gezien zijn ervaring op dat terrein zal het financiële beheer ook bij hem in goede handen zijn.

Daarnaast is Hans Kooman benoemd tot 2e secretaris. Het werk van de eerste secretaris, Tom Bergstra, is in de loop der jaren dermate uitgebreid dat ondersteuning hard nodig is en we zijn blij dat Hans Kooman met zijn bestuurlijke ervaring deze taak op zich wil nemen.

Het bestuur heeft José Oosthoek kunnen aantrekken als PR-adviseur. Zij heeft ervaring in de journalistiek en zal zich vooral gaan bezighouden met publiciteit, interviews enzovoort.

2014

Voor het jaar 2014 wordt al weer volop gewerkt aan de voorbereiding van nieuwe tentoonstellingen. De tentoonstelling over Sobibor zal eindigen op 1 februari en gevolgd worden door een tentoonstelling met schilderijen over joodse taferelen van Mels Sluysers.

In de loop van het jaar zal er een tentoonstelling worden gehouden van textielkunst van de joodse kunstenares Jackie Howard.

Organisatie

Het jaar 2014 zal verder in het teken staan van de overgang van de museumorganisatie van de wat lossere pioniersfase naar die van een hechtere organisatie en een daarbij behorende verankering van de werkzaamheden. Met ondersteuning van onze adviseur Frederieke Jeletich hoopt het bestuur hieraan vorm en inhoud te geven.

Het aantal basisscholen in Elburg en omgeving dat een bezoek aan onze Sjoel als een vast onderdeel van het lesprogramma in groep 8 heeft opgenomen, is de laatste tijd sterk uitgebreid. Dat is een verblijdende ontwikkeling, maar legt ook een grotere druk op de huidige educatieve medewerkers. Uitbreiding van het aantal medewerkers is daarom gewenst.

Samenwerking

De samenwerking met de andere musea in Elburg in het Museum Platform zal dit jaar gericht zijn op het binnenhalen van meer bezoekers aan Elburg in onze musea. Op 6 februari zullen touroperators onder andere in Sjoel Elburg ontvangen worden en verder wordt gewerkt aan nieuwe, interessante arrangementen.

Het bestuur zal helpen de contacten met andere kleine joodse musea in Noord en Oost Nederland nieuw leven in te blazen en wil de mogelijkheden tot samenwerking met het Joods Historisch Museum in Amsterdam onderzoeken.

Het bestuur hoopt ook dit jaar te mogen rekenen op de betrokkenheid en het enthousiasme van de vrijwilligers en donateurs bij ons mooie museum.

Theo van Ledden, voorzitter

“De Stichting Vrienden van Sjoel Elburg nam het leeuwendeel van de kosten van de nieuwe introductiefilm voor haar rekening. Een prachtige en zeer gewaardeerde geste! Opnieuw bleek hoe onmisbaar de financiële ondersteuning door de Vrienden - en dus door de donateurs! - voor ons als bestuur is.”

In het nieuws

Rabbin Jacobs over chanoeka in Elburg

(van: Jonet.nl)

"Precies op tijd kwamen we daar aan bij de menora die vlakbij de sjoel stond, tegenover de Joodse begraafplaats. Met drie man stond het welkomstcomité ons al op te wachten. Ze waren bezorgd dat ik niet zou komen, maar we waren er. Leuk is trouwens om op te merken dat Blouma (zo heet mijn Chanoeka-tournee-maatje) en ik bijna nooit bij elkaar blijven. Ik spreek met aanwezigen en Blouma doet dat dan weer met anderen. Zo bereiken we samen het dubbele aantal mensen. Want waar we ook zijn, altijd komen mensen naar ons toe met vragen. Joden en niet-Joden. Geweldig!

In Elburg hadden we hetzelfde programma als tijdens de rest van deze week: de toespraak van de burgemeester, het aansteken van de sjamasj, het zingen van het Maoz Tsoer en dan mijn toespraak met - afhankelijk van het publiek - een passende speech en bijhorende mop. Mensen hingen aan mijn lippen. Er zijn altijd vragen na afloop. Het leeft! Ook in Elburg hebben we een mooie Chanoeka-bijeenkomst gehad. Het was de laatste. (...)

Na afloop van het aansteken gingen we naar de sjoel van Elburg, waar we opnieuw werden ont-

haald op thee, koffie en soefganiot (ik kan ze bijna niet meer zien! Waarom geen latkes? Vind ik veel lekkerder en bovendien presteer ik het altijd om van die mierzoete jam op mijn pak te krijgen).

Een Joodse man van 76 jaar kwam naar mij toe, nam mijn hand en begon te huilen. "Ik ben in Uman geboren. Alleen mijn moeder en ik hebben de hel overleefd. Met de eerste alija zijn we samen naar Israël gegaan, alwaar ik in het Technion als ingenieur heb gewerkt. Ik woon nu al 39 jaar in Nunspeet als enige Jood," vertelde hij me. Innig dankbaar was hij dat hij mij mocht treffen. We spraken samen Jiddisj en zijn verleden werd zijn heden. Ik mocht zijn hand vasthouden en zo stonden we daar hand in hand. Het Uman van toen en het Elburg van nu."

Waardig herdenkingsconcert als reizend Sobibor-monument

(De Stentor, 1 december 2013)

Lang voor aanvang al stroomt de Oosterkerk vol; toch blijft het geroezemoes gedempt. En vanaf de geladen beginmaten van dit concert — alleen trom en enkele strijkers - voert waardige soberheid de boventoon. Verteller Jules Schelvis (1921), enige overlevende van de 3006 Joden die op 1 juni 1943 werden weggevoerd, houdt zijn relaas feitelijk. (...) Ook de geprojecteerde beelden schokken juist door het nuchtere realisme. Een rij doorsnee burgers, neergeknield op straat met de armen omhoog. Ouders op het perron bij een veewagon, met hun tevreden lachende peuter in het wandelagentje.

In de zaal hangt een wat verbouwvereerde stilte. Natuurlijk, we kennen de geschiedenis uit de boeken. Maar (...) hier staat iemand die de geschiedenis aan den lijve ondervond. Die er zijn dierbaren aan verloren zonder afscheid te kunnen nemen. En die correct over 'nationaalsocialisten' spreekt in plaats over 'Duitsers'; ja, zelfs Duitse muziek uitkoos om zijn verhaal kracht bij te zetten. Bach en Beethoven, even bedachtzaam als expressief voorgedragen door het NASKA en mezzosopraan Marjolijn Niels, nemen het over waar woorden tekortschieten.

Over Mels Sluysen...

Mels Sluysen, in zijn dagelijks leven biochemicus en hoofd van de afdeling tumorbiologie van het Nederlands Kanker Instituut, ontdekte zijn passie voor het schilderen op middelbare leeftijd. In kleurrijke, rake penseelstreken zet hij joodse taferelen uit het dagelijks leven neer, vaak ontleend aan de boeken die zijn vader Meyer Sluysen over de vooroorlogse Waterloopleinbuurt schreef. Vader Meyer was ook betrokken bij de op-

richting van de VARA, redacteur van de sociaaldemocratische krant Het Volk en brein achter het blad Vrijheid, Arbeid en Brood dat in de jaren dertig ageerde tegen de dreiging van zowel fascisme als communisme.

Tijdens de oorlog werkte Meyer Sluysen bij Radio Oranje, waarvan hij de naam had bedacht. Na de bevrijding tekende hij zijn herinneringen aan de Jodenbuurt op in boeken als 'Als de dag van gisteren', 'Er groeit gras in de Weesperstraat' en 'Voordat ik het vergeet'.

Op de tentoonstelling worden de schilderijen van Mels Sluysen thematisch gepresenteerd. De opmaat wordt gevormd door een serie mansportretten. Daarna komen achtereenvolgens de thema's feestdagen, levensloop, huwelijk, winkel- en café-scènes aan bod. De expositie wordt ingeleid met een korte film waarin Mels Sluysen een inleiding geeft op zijn werk.

Iets goeds nalaten...

Als u overweegt Sjoel Elburg op te nemen in uw testament is het belangrijk dat goed te regelen. Wilt u meer informatie over het opmaken van een testament neem dan contact op met uw notaris.

Bezoek ook de website van de Sjoel:

www.sjoelburg.nl

VRIENDEN VAN
Sjoel Elburg

De Stichting Vrienden van de Synagoge van Elburg is eind 2006 opgericht ter ondersteuning van het museum Sjoel Elburg. De Stichting ondersteunt de zogenaamde 'moederstichting' die het museum en de collectie beheert.

Tot de taken van de 'Vrienden' behoort o.a. het werven van donateurs, suppoosten en gidsen, het organiseren van lezingen, excursies en rondleidingen.

Het secretariaat is gevestigd:
Talksteenstraat 12, 8084 XW 't Harde
tel.: 0525-652879
email: vrienden@sjoelburg.nl

Voor bijdragen aan / suggesties voor deze nieuwsbrief kunt u ons mailen:
redactiesjofar@sjoelburg.nl